

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

Лексикографічна серія
**"Українська індивідуально-
авторська неографія"**

Випуск 2

**КИЇВСЬКІ НЕОКЛАСИКИ:
СЛОВОТВОРЧІСТЬ**

Острог – 2009

ББК 83.3 (4Укр) 6
УДК 821.161.2.09:811.161.2'373.611
К 38

Перший випуск лексикографічної серії “Українська індивідуально-авторська неографія” – Проблеми й перспективи авторської лексикографії. “Регіональний” словник неологем (Рівненщина) / відп. ред. Г. М. Вокальчук (видання друге, виправлене і доповнене; Острог, 2008; 192 с.) – рекомендований Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4 / 18-Г-1846 від 16.07.2008)

*Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету
“Острозька академія” (протокол №7 від 26 лютого 2009 р.)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Єрмоленко С.Я., член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, проф., зав. відділу стилістики та культури мови Інституту української мови НАН України;

Шульжук К.Ф., доктор філологічних наук, проф., дійсний член АН вищої школи України, зав. кафедри української мови Рівненського державного гуманітарного університету;

Гнатюк І.С., заступник директора Інституту української мови НАН України, кандидат філологічних наук, старший наук. співробітник, зав. відділу лексикології, лексикографії та національного корпусу української мови Інституту української мови НАН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Єрмоленко С.Я., член-кореспондент НАН України, доктор філол. н., проф. (Інститут української мови НАН України);

Шульжук К.Ф., доктор філол. н., проф., дійсний член АН вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Гнатюк І.С., заступник директора Інституту української мови НАН України канд. філол. н., ст. наук. співробітник (Інститут української мови НАН України);

Богдан С.К., канд. філол. н., проф. (Волинський національний університет імені Лесі Українки);

Бісовецька Л.А., канд. філол. н., доц. (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Вовчук Н.Л., канд. філол. н., доц. (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вокальчук Г.М., канд. філол. н., доц. (Національний університет “Острозька академія”); відповідальний редактор, упорядник;

Матчук А.Л., канд. філол. н., доц. (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шевчук Т.Б., канд. філол. н., доц. (Рівненський державний гуманітарний університет);

Шкарбан Т.М., канд. філол. н., доц. (Рівненський державний гуманітарний університет).

Київські неокласики: словотворчість / Н. В. Гаврилюк ; відп. ред. Г. М. Вокальчук. – Острог : Вид-во НаУ “Острозька академія”, 2009. – 216 с. (Лексикографічна серія “Українська індивідуально-авторська неографія”. Вип. 2).

ISBN 978-966-22-54-03-7

© Гаврилюк Н. В., 2009
© Видавництво Національного університету
“Острозька академія”, 2009

ЗМІСТ

Світлана Богдан

“О, ГРОНО П'ЯТІРНЕ НЕЗДОЛАНИХ СПІВЦІВ! КРІЗЬ БУРЮ Й СНІГ ГРИМИТЬ ТВІЙ ПЕРЕМОЖНИЙ СПІВ...”	5
---	---

Галина Вокальчук

ЛІНГВІСТИЧНІ СТУДІЇ АВТОРСЬКОЇ НЕОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ 20–30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.....	8
---	---

Наталія Гаврилюк

КИЇВСЬКІ НЕОКЛАСИКИ: СЛОВОТВОРЧІСТЬ

ВСТУП.....	32
------------	----

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЛОВОТВОРЧОЇ ПРАКТИКИ НЕОКЛАСИКІВ З ПОГЛЯДУ СТАТИСТИКИ.....	37
--	----

2. ЛЕКСИКОГРАФІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ НЕОКЛАСИКІВ.....	43
--	----

2.1. <i>Загальні теоретичні засади створення словника авторських лексичних новотворів неокласиків.....</i>	43
--	----

2.2. <i>Структура словникової статті.....</i>	44
---	----

2.3. <i>Складні випадки лексикографічного опису новотворів.....</i>	49
---	----

2.4. <i>Скорочення й умовні позначки, уживані в словнику.....</i>	59
---	----

3. СЛОВНИК АВТОРСЬКИХ ЛЕКСИЧНИХ НОВОТВОРІВ КИЇВСЬКИХ НЕОКЛАСИКІВ.....	60
--	----

А.....	61
--------	----

Б.....	61
--------	----

В.....	67
--------	----

Г.....	72
--------	----

Д.....	75
--------	----

Ж.....	77
--------	----

З.....	79
--------	----

І.....	84
К.....	85
Л.....	88
М.....	90
Н.....	93
О.....	101
П.....	103
Р.....	113
С.....	117
Т.....	126
У.....	128
Ф.....	129
Х.....	129
Ц.....	130
Ч.....	131
Ш.....	132
Щ.....	133
Ю.....	134
Я.....	134
4. ПЕРСОНАЛЬНІ СЛОВНИКИ НОВОТВОРІВ.....	135
4. 1. <i>Словник авторських лексичних новотворів</i> <i>Ю. Клена.....</i>	135
4. 2. <i>Словник авторських лексичних новотворів</i> <i>М. Рильського.....</i>	158
4. 3. <i>Словник авторських лексичних новотворів</i> <i>М. Зерова.....</i>	176
4. 4. <i>Словник авторських лексичних новотворів</i> <i>М. Драй-Хмари.....</i>	196
4. 5. <i>Словник авторських лексичних новотворів</i> <i>П. Филиповича.....</i>	204
5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	209
6. ДОВІДКА ПРО АВТОРА.....	215

**“О, ГРОНО П’ЯТІРНЕ
НЕЗДОЛАНИХ СПІВЦІВ!
КРІЗЬ БУРЮ Й СНІГ ГРИМИТЬ
ТВІЙ ПЕРЕМОЖНИЙ СПІВ...”**

Складною, яскравою і водночас трагічною сторінкою в історії української літератури є 20–30-і роки ХХ ст., які характеризуються небувалим розквітом поетичного слова. Тогочасний літературний процес відзначається нуртуванням різноманітних стильових течій і напрямів, представники яких збагатили українську літературу новими образами та мовно-виражальними засобами. Значний внесок у розвиток українського поетичного словника зробили київські неокласики: М. Рильський, М. Зеров, Ю. Клен, М. Драй-Хмара та П. Филипович.

В умовах поширення ідей деструкції мистецтва, заперечення літературного досвіду минулих поколінь, ідеологічного впливу на літературу неокласики стали на захист високої культури слова, яку вбачали в гармонійному поєднанні змісту і форми вираження, відстоювали “абсолют художньої правди” перед кон’юнктурщиною, закликали молодих поетів учитися на кращих зразках світової і національної літератури.

Поетичну мову неокласиків науковці кваліфікують як самобутнє явище в історії української літературної творчості (І. Огієнко, М. Неврлий, М. Ласло-Куцюк та ін.). Та повага, з якою поети ставилися до мови, залюбленість у рідне слово спонукають до глибокого і всебічного вивчення

їхньої творчої майстерності, виявлення особливостей ідіостилю. Специфічними одиницями, які репрезентують індивідуально-авторське світосприйняття (а у доробку неокласиків – ще й демонструють приклад творчого і водночас дбайливого ставлення до слова) є авторські лексичні новотвори. Дослідженню цієї частини поетичного словника представників “грона п’ятірнього” присвячена праця Наталії Гаврилюк “Київські неокласики: словотворчість”, у якій здійснено системний лексикографічний опис індивідуально-авторських новотворів, доповнений теоретичними узагальненнями про особливості словотворчої практики неокласиків. Основну увагу в праці не випадково приділено лексикографічній інтерпретації інновацій, оскільки саме словник є першоосною для комплексного дослідження авторських номінацій.

Укладений “Словник авторських лексичних новотворів київських неокласиків” є результатом тривалої і наполегливої роботи Н. Гаврилюк. З метою якнайповнішого представлення індивідуально-авторських новотворів дослідниця опрацювала велику кількість опублікованих на сьогодні оригінальних і перекладних творів неокласиків. Варто зауважити, що у перевиданнях тексти деяких творів під тиском ідеологічного цензу зазнавали змін, зроблених самим автором або редакторами (напр., переклад М.Рильським поезії А.Міцкевича “Do przyjaciół moskali”, яку неокласик спочатку опублікував під назвою “До приятелів-москалів”, а пізніше змінив на – “До приятелів-росіян”). Тому надзвичайно цінним є опрацювання Наталією Гаврилюк саме першовидань цих творів.

Стислими і водночас інформативними є словникові статті пропонованої лексикографічної праці. До новотворів подається необхідний граматичний коментар, наводиться контекст, достатній для з’ясування лексичного значення інновацій. На особливу увагу заслуговують статті, які містять

порівняння авторських номінацій зі структурно схожими або семантично близькими загально-вживаними лексемами та новотворами того самого автора або інших поетів, що дає можливість повніше розкрити значення та структурні особливості лексичних інновацій.

У науковій достовірності результатів виконаного дослідження не дає підстав сумніватися кількість опрацьованих загальномовних словників, за якими звірено авторські новотвори. Для цієї роботи залучено не лише найавторитетніші сучасні лексикографічні джерела, а й різні типи словників (здебільшого тлумачні та орфографічні), укладені науковцями 20–30-х років ХХ ст.: І. Огінком, Д. Яворницьким, Г. Голоскевичем.

Незважаючи на спільність ідейно-естетичних поглядів і уявлень про завдання поетичного мистецтва, у творчості кожного з неокласиків простежуються індивідуальні вподобання у доборі засобів для художнього відтворення дійсності. Тому цілком умотивованим є укладання Наталією Гаврилюк, окрім загального, персональних словників авторських лексичних новотворів М. Рильського, М. Зерова, Ю. Клена, М. Драй-Хмари та П. Филиповича, що дозволяє виявити індивідуальні особливості словотворчої практики митців, а також полегшує роботу майбутнім дослідникам творчості окремих представників “п’ятірнього грона”.

Пропонована праця, без сумніву, зацікавить багатьох поціновувачів поетичного слова і стимулюватиме подальші філологічні дослідження багатої творчої спадщини неокласиків.

Світлана БОГДАН,

*кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри історії та культури
української мови Волинського національного
університету імені Лесі Українки*

6. ДОВІДКА ПРО АВТОРА

ГАВРИЛЮК Наталія Володимирівна народилася 25 березня 1976 року в м.Рівне. З 1993 по 1998 р. навчалася в Рівненському державному педагогічному інституті, який закінчила з відзнакою. Після завершення навчання в інституті вступила до аспірантури Рівненського державного гуманітарного університету. Працює над завершенням кандидатської дисертації «Словотворчість поетів-неокласиків у контексті поетичного мовлення 20–30-х років ХХ століття» (науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Г.М.Вокальчук). З теми дослідження має понад 15 публікацій (у фахових збірниках наукових праць), серед яких, зокрема, такі:

1. Гаврилюк Н. В. Малопродуктивні способи творення лексичних інновацій у поетичному доробку неокласиків / Н. В. Гаврилюк // Вісник Полтавського державного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка : зб. наук. праць. – Полтава, 2001. – С. 55–61.– (Серія “Філологічні науки” ; вип. 5 (19).

2. Гаврилюк Н. В. Семантична характеристика та функціонування okazіональних дієслів у поетичному доробку неокласиків / Н. В. Гаврилюк // Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова / відп. ред. А. П. Грищенко. – К., 2002. – С. 195–201.

3. Гаврилюк Н.В. Афіксальні прикметники-новотвори у поетичному доробку неокласиків / Н. В. Гаврилюк // Актуальні проблеми сучасної філології. Мовознавчі студії. Зб. наук. праць Рівненського держ. гуманітарного ун-ту. Вип. XV. – Рівне, 2007. – С. 82 – 87.

З 2001 р. працює викладачем української мови у Рівненському державному гуманітарному університеті.

Лексикографічна серія
“Українська індивідуально-авторська неографія”

Випуск 2

Київські неокласики: словотворчість

(Відп. ред. Г.М. Вокальчук)

Технічний редактор Свиначук Роман

Комп’ютерна верстка Крушинської Наталії

Художнє оформлення обкладинки

Свинарчука Романа

Підписано до друку 25.03.09.

Формат 42x30/4. Папір офсетний.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 6,40.

Гарнітура “JournalC”. Наклад 130 прим.

Видавництво

Національного університету “Острозька академія”

Україна, 35800, Рівненська обл.,

м. Острог, вул. Семінарська, 2.

Свідоцтво про державну реєстрацію

РВ №1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено: видавець СПД Свиначук Р.В.

35800, Рівненська обл., м. Острог, просп. Незалежності, 151.

Свідоцтво про державну реєстрацію

РВ №27 від 29 липня 2004 року.

До збірника увійшли стаття Г.М. Вокальчук про неологічні студії в українському мовознавстві 20-30-х років ХХ ст.; дослідження Н.В. Гаврилюк про теоретичні й практичні аспекти лексикографічного опису авторських лексичних новотворів київських неокласиків – М. Рильського, М. Зерова, М. Драй-Хмари, П. Филиповича, Ю. Клена. Подано загальний та персональні словники новотворів, засвідчених у поетичних текстах неокласиків (описано близько 800 одиниць).

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів, учителів-словесників та всіх, хто цікавиться проблемами збагачення українського поетичного словника.